

УДК 378.091.3:374-051]:316.61
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-107-2>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рибалко Ілля Васильович,
аспірант кафедри позашкільної освіти,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
i.v.rybalko@udu.edu.ua
orcid.org/0009-0006-1087-7190

Мета: аналіз теоретичних аспектів підготовки фахівців позашкільної освіти до соціокультурної діяльності у громадах.

Методи: аналіз літератури (законодавчі акти, наукові статті та підручники); теоретичний аналіз (різні аспекти соціокультурної діяльності та позашкільної освіти, аналіз їх сутності, цілей, принципів); синтез інформації; порівняльний аналіз; системний підхід (підготовка фахівців розглядається як комплексна система, що включає різні компоненти).

Результати: у статті здійснено аналіз теоретичних аспектів підготовки фахівців позашкільної освіти саме в контексті соціокультурної діяльності в громадах; актуалізовано питання підготовки фахівців позашкільної освіти в сучасних умовах, з урахуванням нових викликів (наприклад, необхідність роботи з внутрішньо переміщеними особами); сформульовано конкретні рекомендації щодо вдосконалення процесу підготовки фахівців позашкільної освіти для соціокультурної діяльності.

Висновки. У статті визначені суть та зміст поняття «соціокультурна діяльність», її мета, об'єкт, предмет та цілі. Також визначаються поняття «соціокультурне середовище», «соціокультурна сфера», вказується мета позашкільної освіти, предмет та принципи підготовки фахівців позашкільної освіти до соціокультурної діяльності в громаді, визначається поняття культурного дозвілля школярів. Запропоновані засоби роботи для покращення навчального процесу фахівців позашкільної освіти для соціокультурної діяльності. Наголошено на важливості інклюзивної освіти та національно-патріотичного виховання. Проаналізовано протиріччя підготовки фахівців позашкільної освіти.

Ключові слова: позашкільна освіта; соціокультурна діяльність; підготовка фахівців; теоретичні аспекти; громади; дозвілля; інклюзивна освіта; національно-патріотичне виховання.

THEORETICAL ASPECTS OF TRAINING SPECIALISTS OF EXTRACURRICULAR EDUCATION FOR THE ORGANIZATION OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES

Rybalko Ilya Vasyl'ovych,
Postgraduate Student at the Department of Extracurricular Education,
Mykhailo Drahomanov National Pedagogical University
i.v.rybalko@udu.edu.ua
orcid.org/0009-0006-1087-7190

Purpose: To analyze the theoretical aspects for training out-of-school education specialists in sociocultural activities within communities.

Methods: Literature analysis (legislative acts, scientific articles, and textbooks); theoretical analysis (various aspects of sociocultural activities and out-of-school education, analysis of their essence, goals, principles); information synthesis; comparative analysis; systems approach (the training of specialists is considered as a complex system that includes various components).

Results. The article analyzes the theoretical aspects for training out-of-school education specialists specifically in the context of sociocultural activities in communities; addresses the issue of training out-of-school education specialists in modern conditions, considering new challenges (for example, the need to work with internally displaced persons); formulates specific recommendations for improving the process of training out-of-school education specialists for sociocultural activities.

Conclusions. The article defines the essence and content of the concept of “socio-cultural activity”, its purpose, object, subject and goals. The article also defines the concepts of “socio-cultural environment” and “socio-cultural sphere”, indicates the purpose of out-of-school education, the subject and principles of training specialists in out-of-school education for socio-cultural activities in the community, and defines the concept of cultural leisure of schoolchildren. The directions of work to improve the educational process of out-of-school education specialists for socio-cultural activities are proposed. The importance of inclusive education and national-patriotic education is emphasized. The contradictions in the training of out-of-school education specialists are analyzed.

Key words: out-of-school education; sociocultural activity; training of specialists; theoretical aspects; communities; leisure; inclusive education; national-patriotic education.

Вступ. У зв'язку із розвитком громад та вступом до європейського простору зростає попит на нові форми та методи соціокультурної роботи, зокрема і в позашкільній освіті, що вимагає підготовки відповідних фахівців. Інтеграція підготовки фахівців позашкільної освіти з соціокультурною діяльністю в контексті розвитку громад створює новий фокус дослідження. Заклади позашкільної освіти зараз виконують соціальну функцію, забезпечують дозвілля школярів, зокрема, і з числа внутрішньо переміщених осіб. Право на здобуття позашкільної освіти забезпечують Конституція України, закони «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства» та інші (Биковська, 2008).

На сьогодні постає потреба у фахівця позашкільної освіти, які зможуть сприяти соціальній адаптації дітей та молоді, розвивати творчий потенціал вихованців та сприяти підвищенню громадянської активності. Освітній омбудсмен вказує на те, що позашкільна освіта розвиває ті здібності й таланти дитини, які можуть бути корисними як тепер, так і у майбутній професії [Освітній омбудсмен, 2023]. Також позашкільна освіта зменшує час, проведений у месенджерях чи іграх і сприяє зменшенню скоєння небезпечних вчинків.

Теоретичне обґрунтування проблеми.

Огляд літератури. Проблема виховання спеціалістів позашкільної освіти висвітлена досить широко (Биковська, 2008: 2-4). Для підготовки спеціалістів менеджменту соціокультурної діяльності створені стандарти для фахової передвищої освіти (Стандарт фахової передвищої, 2021), рівня бакалаврату (Стандарт вищої освіти, 2019) та рівня магістр (Стандарт вищої освіти України: другий, 2019). Про соціокультурну діяльність як засіб формування життєвих цінностей молоді писала Т. Спіріна (Спіріна, 2005: 138), виданий конспект лекцій «Практикум із соціокультурної діяльності» Н. Світайло та Т. Повалій (Світайло, Повалій, 2020). Також виданий підручник Н. Кочубей «Соціокультурна діяльність» (Кочубей, 2017). Про підготовку менеджерів соціокультурної діяльності у закладі вищої освіти писала Н. Бахмат (Бахмат, 2019). Ю. Захарчишина досліджувала питання підготовки офіцерів Збройних сил України до соціокультурної діяльності в миротворчих місіях (Захарчишина, 2011). Існує наявність суперечностей між недостатньою розробленістю питання підготовки фахівців позашкільної освіти до соціокультурної діяльності й необхідністю створення умов для організації соціокультурної діяльності в громаді. Як зазначено в «Стратегії розвитку позашкільної освіти», серед недоліків також треба відзначити недостатнє навчально-методичне і наукове забезпечення підготовки фахівців позашкільної освіти для соціокультурної діяльності (Стратегія розвитку, 2018).

Метою дослідження можна назвати аналіз теоретичних аспектів підготовки фахівців позашкільної освіти до соціокультурної діяльності у громадах.

Методологія та методи. У статті здійснюється теоретичний аналіз понять «соціокультурна діяльність», «позашкільна освіта», розглядаються їхні сутність, цілі та принципи. Застосовується системний підхід: підготовка фахівців розглядається як комплексна система, що включає різні компоненти (знання теорії, навички та вміння, якості індивідуальності). Аналізуються нормативні документи, порівнюються різні підходи та визначення. Відбувається синтез інформації: дані з різних джерел узагальнюються для формування комплексного розуміння проблеми. Використовується прогностичний метод: формулюються рекомендації щодо вдосконалення процесу підготовки фахівців.

Результати та дискусії. Т. Спіріна вказує: «під соціокультурною діяльністю розуміють будь-яку діяльність, пов'язану з виробництвом, відтворенням і зміною стосунків між людьми» (Спіріна, 2005: 139).

З іншого боку, Н. Кочубей зазначає: «соціокультурна діяльність – це певна система дій, що відображає цілі і функції державної політики в галузі культури і дозвілля, визначає шляхи, методи і засоби їх реалізації; являє собою керований суспільством і його соціальними інститутами процес залучення людини до культури й активного включення самої людини в цей процес» (Кочубей, 2017: 17). Зазвичай цей термін використовується і як громадська практика, як навчальна дисципліна, що має певну логіку і структуру та як окрема галузь наукового теоретичного знання.

Метою соціокультурної діяльності можна зазначити прагнення через цілеспрямовану культуротворчість збагатити суспільне та індивідуальне життя гуманістичними та людськими цінностями.

Об'єкт соціокультурної діяльності – соціально-педагогічне і соціально-культурне середовище існування людини.

Н. Кочубей вказує, що: «предметом соціокультурної діяльності є будь-які можливі засоби і форми активної дії соціально-педагогічного і соціально-культурного середовища на духовний розвиток різних соціальних, вікових, професійних і етнічних груп; соціально-культурний зміст різних видів життєдіяльності людини» (Кочубей, 2017: 18).

Серед цілей соціокультурної діяльності можна вказати загальні цілі: це соціалізація особистості, духовний розвиток (формування духовної культури, ціннісних орієнтацій, світогляду, естетичних смаків), збагачення дозвілля, культурний розвиток суспільства (збереження та примноження культурних цінностей, поши-

рення культурних знань, стимулювання творчості та згуртування суспільства (формування єдиного культурного простору, виховання почуття патріотизму, єднання людей).

Серед конкретних цілей можна зазначити такі:

- в галузі освіти: підвищення рівня освіченості та культури населення, виховання всебічно розвиненої особистості, підготовка кадрів для різних галузей народного господарства;

- в галузі культури: збереження та примноження культурної спадщини, розвиток різних видів мистецтва та задоволення духовних потреб населення;

- в галузі дозвілля: організація змістовного дозвілля для дитячого та підліткового віку, розвиток активного відпочинку, спорту та пропаганда здорового способу життя;

- в галузі соціальної роботи: соціальна підтримка та допомога дітям у складних життєвих обставинах, профілактика соціальних проблем та сприяння соціальній інтеграції дітей з обмеженими можливостями.

Як зазначає Н. Кочубей, соціокультурне середовище – це унікальний простір, де проявляються та формуються суспільні відносини у сфері культури та дозвілля. Ці стосунки між людьми можуть бути як вертикальними (підпорядкування), так і горизонтальними (співпраця). Їхній характер може бути як суто формальним (для чітко структурованих організацій), так і неформальним (для неформальних груп та спільнот) (Кочубей, 2017).

Соціокультурна сфера – це не просто сукупність установ та заходів, а й потужний чинник, який об'єднує та динамічно розвиває різні аспекти життя суспільства. Вона охоплює духовні та культурні потреби громадян, які є рушійною силою соціокультурної діяльності, адже люди прагнуть до саморозвитку, самореалізації та естетичного задоволення. Соціокультурна діяльність має різноманітні види – це можуть бути концерти, вистави, фестивалі, виставки, гуртки за інтересами, волонтерські проекти та багато іншого. Існують конкретні результати (продукти) різних видів цієї діяльності: це можуть бути твори мистецтва, наукові розробки, нові знання та навички, а також зміни у світогляді та поведінці людей. Також до соціокультурної сфери можна віднести багато соціальних інститутів: до них належать музеї, театри, бібліотеки, школи мистецтва, культурно-просвітницькі центри та інші установи, які здійснюють соціокультурну діяльність на професійній основі.

Суть та зміст соціокультурної діяльності можна визначити через прагнення особистості до активного життя у конкретному соціальному середовищі. Це означає для людини не просто бути присутньою у суспільстві, а й брати участь у його житті, впливати на нього, змінювати його на краще. Також у людини формується

власний соціально-культурний статус, тобто, визначення свого місця в суспільстві, розуміння своїх прав та обов'язків, усвідомлення своєї ролі у розвитку суспільства. Також через соціокультурну діяльність людина обирає для реалізації адекватні форми участі у соціально-культурних процесах: а саме ті види соціокультурної діяльності, які відповідають її інтересам, здібностям та цінностям. Можна зазначити, що соціокультурна діяльність – це не просто розвага чи дозвілля, а й спосіб самореалізації особистості, її розвитку та становлення як члена суспільства.

«Метою позашкільної освіти є розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності», зазначається у Листі Міністерства Освіти та Науки України «Про організацію освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти у 2023/2024 навчальному році» (Про організацію, 2023).

Предметом підготовки фахівців позашкільної освіти до соціокультурної діяльності в громаді можна назвати вивчення історії соціокультурної діяльності, її елементів, теорії, сфери застосування, інституцій та відповідних сучасних технологій.

Можна виокремити такі основні принципи підготовки фахівців позашкільної освіти для соціокультурної діяльності:

- ця підготовка має відповідати вимогам суспільства та законодавчій базі (Стратегія розвитку, 2018: 6);

- виховання має відбуватись на різних рівнях та видах освіти, включаючи перепідготовку та післядипломну освіту;

- підготовка фахівців має відбуватись відповідно до професійних компетенцій, куди можна віднести певні знання, вміння, навички, світоглядні орієнтації та особисті якості;

- у підготовці мають залучатися знання, уміння та навички інтегративно, з різних галузей науки, культури та мистецтва;

- підготовка фахівців має відбуватись з урахуванням високих вимог до професійної майстерності, творчості та інноваційності.

Якщо звернути увагу на сучасні визначення вільного часу школярів, то можна зазначити, що культурне дозвілля школярів – це найбільш високоорганізована частина цього часу, що базується на соціально обґрунтованих принципах та може виконувати такі функції: допомагати у соціалізації, у додатковій освіті дитини, давати творчий розвиток, давати можливість відпочинку та спілкування у неформальному середовищі (Флегонтова, 2007: 4). Вільний час відводиться для гармонійного розвитку, творчого самовираження, змістовного дозвілля,

соціалізації, а також громадянського та професійного самовизначення у різноманітних сферах діяльності та спілкування.

Н. Флегонтова вказує на те, що дозвіллева діяльність школярів – це не просто розвага, а й потужний інструмент для їхнього всебічного розвитку. З одного боку, це вільна творча діяльність, яка дає можливість для самовираження та спонтанності. З іншого боку, вона має культуроформуючий характер, адже сприяє розвитку особистості, вихованню та соціалізації. Тому важливим стратегічним завданням педагогів є створення умов для різноманітної дозвіллевої діяльності, яка б відповідала потребам школярів та сприяла їхньому гармонійному розвитку. Така діяльність повинна мати культурно-дозвіллевий характер, поєднуючи в собі елементи розваги, навчання та розвитку (Флегонтова, 2007: 4).

Отже, для покращення навчального процесу потрібно орієнтуватись на виховання спеціалістів з широким кругозором, які володіють професійними інструментами та передовими технологіями, мають лідерські якості та розуміють продуктивну командну роботу, популяризують національні надбання через сучасні комунікативні засоби та можуть створювати нові ідеї для своєї діяльності. Звичайно, для досягнення подібних цілей необхідне професійне зростання, як зазначає Л. Зеленська (Зеленська, 2018: 173).

В Законі України «Про освіту» вказується, що інклюзивна освіта має засновуватись на принципах недискримінації, і до освітнього процесу мають бути залучені всі його учасники (Про освіту, 2023). Введено термін «дитина з особливими освітніми потребами». Також для закладів позашкільної освіти затверджено порядок організації інклюзивного навчання (Про організацію інклюзивного навчання, 2019) для того, щоб діти з особливими освітніми потребами були забезпечені рівними правами та можливостями для здобуття якісної позашкільної освіти, яка могла б розвивати їхні здібності та обдарування, допомагала у професійному визначенні для соціалізації та включенні у суспільство. (Литовченко, 2020: 134). Для організації програми навчання дитини з особливими потребами необхідно скласти індивідуальну програму розвитку. У закладах позашкільної освіти можуть створюватися інклюзивні групи, гуртки, інші об'єднання, також важливо залучати до спілкування батьків.

В навчальних програмах для підготовки спеціалістів позашкільної освіти для соціокультурної діяльності в громадах має бути закладений аксіологічний підхід, здобувачі мають вивчати вікову психологію, психологію дитини.

Такі спеціалісти мають бути готові до роботи у сучасних мультифункціональних просторах з ігротекками та навчальними залами для

майстеркласів чи лекцій, мають вміти проводити профорієнтаційні програми, активності для здобуття різноманітних навичок у сфері здоров'я, побуту та соціального розвитку. Наприклад, мають знати, як з користю використати шкільні стадіони, спортивні майданчики, ковзанки, територію школи, бібліотеку, актову залу чи кінозал.

Фахівці соціокультурної діяльності мають вміти створити особливе дозвіллеве середовище, яке буде сприйматися вихованцями як місце, де вихованця вислухають, дадуть можливість для розвитку, розширенню комунікаційних навичок та формуванню ціннісних орієнтирів. У такому середовищі формується емпатична, комунікабельна, творча особистість.

Треба звернути увагу на необхідність національно-патріотичного виховання дітей та молоді відповідно до Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Слід зазначити протиріччя: вимоги до підготовки фахівців постійно зростають, і вчорашнім випускникам необхідно постійно навчатись. Традиційне навчання не встигає за всіма змінами. І з'являється необхідність швидкої адаптації у навчальних програмах, методах навчання.

Наступне протиріччя – навчання в умовах обмежених ресурсів (матеріально-технічна база та кількість і кваліфікація викладачів).

Для активізації навчального процесу слід використовувати різноманітні методи навчання: словесні, наочні та практичні, а також форми та методи, які використовують сучасні технології, зокрема, інформаційно-комунікаційні технології. Бажано, щоб навчання могло проводитись у дистанційному та асинхронному варіантах. Треба проводити обмін досвідом між закладами освіти, закладами позашкільля та іншими організаціями, які займаються соціокультурною діяльністю.

Висновки. Отже, у статті визначені суть та зміст поняття «соціокультурна діяльність», її мета, об'єкт, предмет та цілі. Також визначаються поняття «соціокультурне середовище», «соціокультурна сфера», вказується мета позашкільної освіти, предмет та принципи підготовки фахівців позашкільної освіти до соціокультурної діяльності в громаді, визначається поняття культурного дозвілля школярів. Запропоновані напрями роботи для покращення навчального процесу фахівців позашкільної освіти для соціокультурної діяльності. Наголошено на важливості інклюзивної освіти та національно-патріотичного виховання. Проаналізовано протиріччя підготовки фахівців позашкільної освіти.

Подальші дослідження можуть бути у сфері емпіричного аналізу ефективності запропонованих методів підготовки фахівців позаш-

кільної освіти до соціокультурної діяльності; можуть бути розроблені та апробовані конкретні навчальні програми для підготовки фахівців позашкільної освіти з урахуванням соціокультурного аспекту; необхідно зробити порівняльний аналіз підготовки фахівців у інших країнах; яким чином соціокультурна діяльність працівників позашкільної освіти може впливати на розвиток громад; слід проводити подальше вивчення роботи з людьми з особливими потребами та внутрішньо переміщених осіб. Також необхідно визначити ефективні методи оцінювання ефективності діяльності фахівців позашкільної освіти для соціокультурної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахмат Н. В. (2019) Проектування процесу підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. № 2. С. 14–21.
2. Биковська О. В. (2008) Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Київ. 44 с.
3. Захарчишина Ю. М. (2011) Педагогічні умови підготовки офіцерів Збройних Сил України до соціокультурної діяльності в миротворчих місіях : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир. 348 с.
4. Зеленська Л. В. (2018) Івент-менеджмент : навч. посіб. Київ : НАКК. 148 с.
5. Кочубей Н. В. (2017) Соціокультурна діяльність : навчальний посібник. Суми : Університетська книга. 122 с.
6. Красняков Є. В. (2015) Роль позашкільної освіти в попередженні дитячої злочинності, бездоглядності й безпритульності. *«Віче», журнал Верховної Ради України*. № 5. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4625/> (дата звернення: 19.01.2024).
7. Литовченко О. В. (2020) Створення інклюзивного освітнього середовища у закладі позашкільної освіти: методичні аспекти. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали Міжнар. науково-практ. конф., (м. Київ, 15 груд. 2020 р)*. Івано-Франківськ. С. 228.
8. Освітній омбудсмен України. Чому позашкільна освіта важлива (2019). *Позашкільна освіта – проблеми, пропозиції та нові формати роботи*. URL: <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy-propozytstii-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/> (дата звернення: 23.01.2024).
9. Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (2021): Постанова Каб. Міністрів України від 21.08.2019 р. № 779 : станом на 28 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-Text> (дата звернення: 09.06.2024).
10. Про організацію освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти у 2023/2024 навчальному році (2023). Київ: МОН України. 18 с.
11. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (2017): станом на 24 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19Text> (дата звернення: 09.06.2024).

12. Світайло Н. Д., Повалій Т. Л. (2020) Практикум із соціокультурної діяльності. Суми : Сум. держ. ун-т. 38 с.

13. Спіріна Т. П. (2005) Соціокультурна діяльність, як засіб формування життєвих цінностей молоді у вільний від навчання час. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. № 11. С. 138–145.

14. Стандарт фахової передвищої освіти України (2021): освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності. чинний від 2022-09-01. Наказ № 417. Вид. офіц. Київ: М-во культури та інформ. політики України, 2021. 14 с.

15. Стандарт вищої освіти (2019). Перший (бакалаврський рівень) вищої освіти. Ступінь «бакалавр». Галузь знань 02 «Культура та мистецтво», спеціальність: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Чинний від 2019-06-20. Вид. офіц. Київ : МОН України, 2019. 16 с.

16. Стандарт вищої освіти України (2019): другий (магістерський) рівень, галузь знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Чинний від 2020-01-08. Вид. офіц. Київ : МОН України, 2019. 12 с.

17. Стратегія розвитку позашкільної освіти (2018) / за ред. проф. О. В. Биковської. К. : ІВЦ АЛКОН. 96 с.

18. Флегонтова Н. М. (2007) Педагогічна організація культурного дозвілля школярів : навч.-метод. посіб. Київ : Освіта України. 224 с.

REFERENCES:

1. Bakhmat, N. V. (2019). Proektuvannia protsesu pidhotovky maibutnix menedzheriv sotsialno-kulturnoi diialnosti v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyshcha zakladu vyshchoi osvity [Designing the process of training future managers of socio-cultural activities in the conditions of the information and educational environment of a higher education institution]. *Psychologo-pedagogichni problemy suchasnoi shkoly*, 2(14–21).
2. Bykovska, O. V. (2008). Teoretyko-metodychni osnovy pozashkil'noyi osvity v Ukrayini [Theoretical and methodological foundations of extracurricular education in Ukraine] (Doctoral dissertation). Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv, Ukraine.
3. Zakharchyshyna, Yu. M. (2011). Pedahohichni umovy pidhotovky ofitseriv Zbroynykh Syl Ukrayiny do sotsiokul'turnoyi diyal'nosti v myrotvorchyykh misiyakh [Pedagogical conditions for the preparation of officers of the Armed Forces of Ukraine for socio-cultural activities in peacekeeping missions] (Doctoral dissertation). Zhytomyr, Ukraine.
4. Zelenska, L. V. (2018). Ivent-menedzhment [Event management]: Navch. posib. [Textbook]. Kyiv, Ukraine: NAKK.
5. Kochubey, N. V. (2017). Sotsiokul'turna diyal'nist' [Socio-cultural activity]: Navchal'nyy posibnyk [Textbook]. Sumy, Ukraine: Universytet-s'ka knyha.
6. Krasnyakov, Ye. V. (2015). Rol' pozashkil'noyi osvity v poperedzhenni dytychoyi zlochynnosti, bezdohlyadnosti y bezprytul'nosti [The role of extracurricular education in the prevention of juvenile delinquency, neglect and homelessness]. "Viche", zhurnal Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, 5. Retrieved January 19, 2024, from <https://veche.kiev.ua/journal/4625/>

7. Lytovchenko, O. V. (2020). Stvorenniya inklyuzyvnoho osvith'oho seredovyscha u zakladi pozashkil'noyi osvity: metodychni aspekty [Creating an inclusive educational environment in an out-of-school educational institution: methodological aspects]. In Zrostayucha osobystist' u smyslotsinnisnykhobry sakh: materialy Mizhnar. naukovo-prakt. konf. (p. 228). Ivano-Frankivs'k, Ukraine.

8. Osvitniy ombudsmen Ukrainy. (2023, September 19). Chomu pozashkil'na osvita vazhlyva. Pozashkil'na osvita – problemy, propozyitsii ta novi formaty roboty [Why extracurricular education is important. Extracurricular education – problems, proposals and new formats of work]. Retrieved January 23, 2024, from <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy-propozyitsii-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/>

9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2019, August 21). Pro orhanizatsiyu inklyuzyvnoho navchannya v zakladakh pozashkil'noyi osvity [On the organization of inclusive education in out-of-school education institutions] (Postanova No. 779). Retrieved June 9, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-п#Text>

10. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2023). Pro orhanizatsiyu osvith'oyi diyal'nosti v zakladakh pozashkil'noyi osvity u 2023/2024 navchal'nomu rotsi [On the organization of educational activities in out-of-school education institutions in the 2023/2024 academic year]. Kyiv, Ukraine.

11. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, September 5). Pro osvitu [On Education] (Zakon Ukrainy No. 2145-VIII). Retrieved June 9, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

12. Svitaylo, N. D., & Povaliy, T. L. (2020). Praktykum iz sotsiokul'turnoyi diyal'nosti [Workshop on socio-cultural activities]. Sumy, Ukraine: Sums'kyi derzhavnyy universytet.

13. Spirina, T. P. (2005). Sotsiokul'turna diyal'nist', yak zasib formuvannya zhytlyevykh tsinnostey molodi u vil'nyy vid navchannya chas [Socio-cultural activity as a means of forming the life values of young people in their free time]. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Pedahohika*, 11, 138–145.

14. Ministerstvo kul'tury ta informatsiyanoi polityky Ukrainy. (2021). Standart fakhovoyi peredvishchoyi osvity Ukrainy: osvith'o-profesiyyny stupin' – fakhovyy molodshyy bakalavr, haluz' znan' 02 Kul'tura i mystetstvo, spetsial'nist' 028 Menedzhment sotsiokul'turnoyi diyal'nosti [Standard of professional higher education of Ukraine: educational and professional degree – professional junior bachelor, field of knowledge 02 Culture and Arts, specialty 028 Management of socio-cultural activities]. Kyiv, Ukraine: Ministerstvo kul'tury ta informatsiyanoi polityky Ukrainy.

15. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2019). Standart vyshchoyi osvity. Pershyy (bakalavr's'kyi riven') vyshchoyi osvity. Stup in' «bakalavr». Haluz' znan' 02 «Kul'tura ta mystetstvo», spetsial'nist': 028 «Menedzhment sotsiokul'turnoyi diyal'nosti» [Standard of higher education. The first (bachelor's) level of higher education. Degree “bachelor”. Field of knowledge 02 “Culture and Arts”, specialty: 028 “Management of socio-cultural activities”]. Kyiv, Ukraine: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy.

16. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2019). Standart vyshchoyi osvity Ukrainy: druhyy (mahisters'kyi riven', haluz' znan' 02 «Kul'tura i mystetstvo» zi spetsial'nosti 028 «Menedzhment sotsiokul'turnoyi diyal'nosti» [Standard of higher education of Ukraine: second (master's) level, field of knowledge 02 “Culture and Arts” in the specialty 028 “Management of socio-cultural activities”]. Kyiv, Ukraine: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy.

17. Bykovs'ka, O. V. (Ed.). (2018). Stratehiya rozvytku pozashkil'noyi osvity [Strategy for the development of out-of-school education]. Kyiv, Ukraine: IVTS ALKON.

18. Flehontova, N. M. (2007). Pedahohichna orhanizatsiya kul'turnoho dozvillya shkolyariv [Pedagogical organization of cultural leisure of schoolchildren]: Navch.-metod. posib. Kyiv, Ukraine: Osvita Ukrainy.

*Стаття надійшла до редакції 23.07.2024
The article was received 23 July 2024.*